

SZIMBÓLUM, GESZTUS, SZINTÉZIS

MTK SPORTPARK

Építészet, belsőépítészet:
SAJTOS GÁBOR DLA |
SAGRA ÉPÍTÉSZ KFT.
Szerző: SZIRA PÉTER
Építészeti fotó:
BUJNOVSZKY TAMÁS

Sokáig úgy tartottam, hogy a sport-tárgyú szövegeket szerzőik nem írják, hanem előállítják. Ebben a hozzáállásban nem nehéz felismerni azt a gógós lenézést, amelyet az ún. magaskultúra képviselői jellemzően a sporttal mint fenoménnel kapcsolatban elfogadható nézőpontnak tekintenek. És írom mindezt úgy, hogy sajtómunkáisi iperedésem épp a Népsport – ma: Nemzeti Sport – Somogyi Béla utcai redakciójában, ma már legendásnak mondható személyek körül sűrűlődvé indult el.

Ebből a lenézésből mára a röstelkedés maradt.

Jelzem jó előre, hogy ez a szöveg – kérem, ne lepődjenek meg – mindenféle értelemben a szenvedélyről fog szólni: beleértve ebbe politikust, sportvezetőt, építész és sportbarátot.

A MAGYAR TESTGYAKORLÓK KÖRE – az adófizetők jóvoltából – egy új sportközponttal gyarapodott. A beruházás haszna – ezt bátran ki merem jelenteni – jócskán túlmutat a csak komoly verbális képességekkel előadható költség–haszon–összevetések mérlegén. Az épületegyüttest eredetileg a 2019-es Maccabi-olimpia rendezvényhelyszínének szánták, ám eddig sem tisztázott okok miatt a beruházást elhalasztották, a játékokat pedig a Közszolgálati Egyetem sporttelepén bonyolították le. Az egymásnak ellentmondó információk szétszálazása helyett annyit érdemes közölni, hogy a tervdokumentáció elkészítésére a 2017-es építészeti tervpályázat nyerteseként a SAGRA Építész Kft.-t kérték fel. A Sajtó Gábor vezette iroda munkáiban a mindig magatól értetődő építészeti nagyvonalúság és igéző elegancia a bizonyíték arra, hogy a minőség gyakorata nem a szerződésben szereplő nullák mennyiségével arányos. Az MTK Sportközpont több szempontból is különleges helyre tart igényt az iroda portfóliójában. Előzetesen, slágvortokban csak két fontos szempontot említek: az építési helyszín kontextusának újraalkotását, valamint a nyilvánvaló szimbolikus tartalmak elegáns és nagyvonalú összefűlését, szintetizálását.

De mielőtt részletekbe menően taglalnám a látottakat, engedjenek meg egy rövid kitérőt arról, mit jelent ennek a nemzetnek – szimbolikus és gyakorlati értelemben – a Magyar Testgyakorlók Körének költségvetési alapú támogatása.

Az MTK-t a magyar liberalizmus hajnalán, a 19. század végén, 1888-ban alapították, amikor a felvilágosult arisztokratáknak nem derogált összehajolni a kor pénzügyi és gazdasági fejlődését irányító, az asszimiláció gondolatával már korántsem csak kacérkodó polgári, túlnyomórészt zsidó ellittel. Ebből a rendkívül termékeny és progresszív kapcsolatból sarjadt a modern Magyarország nagyjából 30 évig tartó, robbanásszerű fejlődése, amelynek az I. világhéges, majd a Tanácsköztársaságot/fehérterror is lezáró korszak következményei egyszer s mindenkorra véget vetettek.

Az egyesületnek a máig ható dicsőséget – értsd: világhírt – az 1901-ben alapított labdarúgó-szakosztály, az onnan kikerülő, az aktív játékos-karriert edzőire cserélő, a játékot Európától Dél-Amerikáig új minőségig repítő szakemberek – edzőzsenik – hozták el. Ez a korszak az 1920-as évektől a 60-as évek végéig gyakorlatilag párhuzamosan haladt a magyar futball világraszóló sikereivel. 1904-ben, három évvel a futballszakosztály megalapítása után az egyesület máris megszerezte első bajnoki címét. Ekkor már az a Brüll Alfréd állt az egyesület élén – az MTK 1940-es feloszlásáig –, aki gyakran saját magánvagyonából áldozott a kék-fehér klub sportsikerei érdekében. Példának okáért 1912-ben 155 000 koronával támogatta a Hungária körüti MTK-pálya felújítását és az ellenértékként neki járó részvényeket a klubnak ajándékozta. 35 éves elnöksége alatt a csapat 15 bajnoki címet nyert. A második zsidótörvény hatálya

lépése után a vezetők feloszlatták az egyesületet. Brüll Svájcba menekült. 1943-ban, abban a hitben, hogy a helyzet valamelyest normalizálódott, hazatért. Haláláról máig nincsenek pontos adatok. Egyes vélekedések szerint már a kecskeméti gyűjtőtáborban elhunyt, más források arra utalnak, hogy Auschwitzban vesztette életét.

Szerencsés lenne, ha nem kellene megmagyarázni, hogy mindezt miért tartottam fontosnak rögzíteni. A történelmi tapasztalatok azonban mégis arra készítetnek, hogy megtegyem. Az MTK a magyar sport – noch dazu!, a magyar identitástörténet – egyik, ha nem a legkiemelkedőbb szereplője. Az az összeg, amelyet ez a kormány juttatott az egyesületnek, szimbolikus és tágabb értelemben is fontos emlékezetpolitikai gesztus az áldozatokért. Különösen azért, mert az események aktorait manapság megint nem szokás automatikusan a szemétdombra hányni.

Az utóbbi időben számos sportberuházást volt szerencsém recenzeálni, így nem győzöm elégszer felhívni a figyelmet a versenysportnak mint hivatásnak az elmúlt másfél évtizedben kialakult kétpólusú megítélésére: vagy ájult tisztelettel beszélnek róla, vagy teljes megvetéssel. E dualisztikus megközelítés politikafilozófiai megalapozottságát ez a kurta szöveg nem kívánja elemzés tárgyává tenni. Egyrészt a szerző, vagyis én sem vagyok védve a versenysport gerjesztette szenvedélyben való gyakori megmerítkezéstől, másrészt bizony őszintén osztozom azon demonstratív célú tömegesemények megvetésében, amelyek háttérben ugyancsak meghúzódik egy mára már tudatosan karvastagságúvá fonogatott társadalompolitikai szál. Sajnálatos tény továbbá, hogy korunk jelentős gondolkodóinak jó része gyakorlatilag tudomást sem vesz a versenysportról, a közönségét meg nem kevesen egyenesen csúrhének tartják, ami, jegyezzük meg, szintén nem teljesen alaptalan – amennyiben hajlamosak vagyunk a kivételt tekinteni szabálynak.

DE TÉRJÜNK IS VISSZA A SZENVEDÉLYHEZ! Ajánlom minden, a magasirodalom és az esszé összeházasításából született alkotás iránt érdeklődő olvasónak David Foster Wallace esszéjét, a *Roger Federer mint vallási élményt*. Wallace – aki 34 évesen megírta a világirodalom egyik korszakos jelentőségű nagyregényét, a *Végtelen tréfát* – különleges fontosságot tulajdonított a versenysportnak mint a kulturális kánon egy nagyon meghatározó elemének. Hogy mennyire meghatározó a versenysporthoz köthető szenvedély a modern társadalmakban – és ha valamiben, hát ebben feltétlenül egyet gondol világi és vallásos, konzervatív és liberális s.i.t, s.i.t. – arra publikációk sorával tudnék felelni, s hogy a bevezetőben kimondottan csak egyet idézek, annak oka a szerző, Hans Ulrich Gumbrecht. Gumbrecht, a Stanford filozófusprofesszora – nem mellesleg a Borussia Dortmund labdarúgó-csapatának vezérszurkolója, a kemény mag tagja, állandó bérletes, aki lehetőleg nem hagyja ki csapata egyetlen fontos meccsét sem – egy-egy önálló kötetben dolgozta fel a sport esztétikájáról, a sportnézés nyújtotta élvezetekről, a bevonódás extázisáról, valamint a tömeg viselkedéséről alkotott a posteriori gondolatait (*Szépség a sportban, Tömeg a stadionban*, fordította: Csécsői Dorottya, Keresztes Balázs, Vásári Melinda, Kijarat, 2022).

A kötet végén így vall a versenysportozóhoz való viszonyáról: »Sportnézés közben képzeletben megélhetünk bizonyos életeteket, amelyek megéléséhez sem kellő tehetséggel, sem kellő idővel nem rendelkezünk. (...) És az, hogy ezekért a lehetőségekért hálásak vagyunk, (...) néha azt mutatja, hogy valami rendben van velünk, hogy a földi utazásunkat nem a nehezítés jellemzi, hanem a lelkesedés és a csodálat abban az értelemben, hogy ami történik, fontosabb, mint az, hogy velünk történik.«” „Amit hosszú nézői pályafutásom alatt a sportnézéssel »nyertem«, az nem más, mint a hála erős, bár pontosan meg nem határozható érzése azok iránt a sportolók iránt, akik az intenzitás annyi különleges pillanatával ajándékoztak meg.”

(nyitókép) A csarnok a városi park felé közvetlenül nagy felületen nyílik meg.

Egy impozáns kapuépítmény és egy széles, fedett-nyitott lépcső vezet le a 0. szintre. Ez szolgálja a nézőket azon rendezvények esetén, ahol az előcsarnokon keresztül közvetlenül a küzdőtérre kell bejutni. A küzdőtéri szint természetesen az 1. szinti előcsarnokon keresztül is elérhető.

De térjünk vissza a szimbolikus terekből a kézzel foghatóakba. Az épületek hasznosságukon – ad absurdum haszontalanságukon – és célszerűségükön túl önmagukban is jelentéssel bírnak. Ehhez néha elég csak egy fal, máskor és másoknak kövek irgalmatlan tömegeinek egymásra halmozása hordozza az üzenetet. Használóik és csodálóik nem feltétlenül tartoznak ugyanabba a halmazba.

TÁRGYUNK, AZ MTK SPORTPARK a beruházó döntése értelmében főképp az utánpótlás-nevelést szolgálja, ugyanakkor racionális elvárás a bevételt termelő rendezvényhelyszín funkciókra való alkalmassága is. Könnyű megteremteni az élethozszig tartó érzelmi kötődést egy épülethez is, ahol fiatalságunk jó részét töltjük. Megint egy személyes példával illusztrálnám, mihez segíti hozzá például a Brüll Alfréd Akadémia fiataljait ez a szellős, lendületes és részleteiben is különleges kapcsolatok kialakulását segítő épületcsoport. A 2016-ban, 92 éves korban elhunyt Kőbányai György aranytollas újságíró, a kiváló író-szerkesztő, Kőbányai János édesapja közös munkahelyünkön, az egykori Ganz MÁVAG szék-házának kilencedik emeletén olyan szobát kért, ahonnan ráláthatott az MTK Salgótarjáni úti régi pályájára. Kőbcsi, ahogy a szakmában mindenki szólította, ebben a nézésirányban láthatta még a Fiumei úti sírkert Salgótarjáni utca által határolt zsidó parcelláját, Weiss Manfréd vagy a Brüll, esetleg a Hatvany-Deutsch család mauzóleumát, de láthatta a Ferencvárosi pályaudvart is, viszont csak egyetlen egyszer, mintegy véletlenül, inkább magában ejtett el egy megjegyzést, amely a vészkorszakot idézte: – Pedig mennyien voltunk – felelte válaszul egy kolléga ugratására, miszerint a szurkolók alig-alig töltik meg a főtribünt az MTK-pályán, pedig csapata az 1989-1990-es bajnokságban csupán egy gól különbséggel maradt le az aranyéremről.

Az épületegyüttes az egykori Taurus Gumiipari Vállalat Kerepesi úti – kármentesített –, majdnem 100 000 négyzetméteres telkén épült fel. A 2017-es tervekhez képest – a főépület kivételével – műszaki tartalmában egyszerűbb, mondjuk így: költségérzékenyebb lett, minőségében azonban változatlan maradt. Legfőbb erényei a tervezői autonómiából eredeztethetőek, amelynek folyamánként az, és csakis az épült meg, amelyet a SAGRA Építészként stábjának elképzelt. A költségérzékenységre jellemző példa, hogy a főépületet és az attól keleti, a Fiumei sírkert irányába telepített edzőcsarnokot a nyertes pályázatban még egy híddal kapcsolták össze, de az árak pár év alatt kilóttak a sztratoszféráig, így nemcsak a híd került ki a tervből, de az edzőcsarnok szerkezetét is alaposan redukálni kellett. Az épület valójában egy ponyva fedésű sátor az azt körbeölelő kiszolgáló-funkciókkal. Ugyanolyan széles, ugyanazokból az anyagokból készült, mint a főépület, és a grafika is aktív átkötés a két épület között. Redukált, ami nem látszik. Jó példa arra, hogyan lehet a kevésből is színvonalas építészetet kihozni.

Az északnyugati-délkeleti tájolású telket északról a Kerepesi út, délről a Salgótarjáni úti zsidó temető, keletről a Keleti pályaudvarra tartó vaspálya, nyugatról pedig a Főtaxi romos telephelye határolja. Ha képzeletben meghosszabbítjuk a vaspályával párhuzamosan futó telekhatárt, a sírkert mellett a Sándor Károly Labdarúgó Akadémiáig nagyjából ötperces sétával el lehetne jutni, és ha a vasútvonal nem vágna el az átjárást az MTK-stadionhoz, akkor az egyesület legfontosabb intézményei egy bokorban lennének. Ezek a szimbolikus topográfiai elemek akkor kapnak különös értelmet, ha észrevesszük, melyek azok az irányadó grafikai, vizuális és formatervezési ötletek, amelyek végső soron szintetizálják a részeket. Az új sportközpont meghatározó formája a háromszög. A szabályosságot az egyenlő oldalúak képviselik, ezekből épülnek fel a legváltozatosabb helyeken felbukkanó, néha figurálisba alakuló nonfiguratív kék-fehér grafikák, a derékszögűek pedig a csarnok-tömeg előtt elhelyezett terpesztett lemez alumínium homlokzati burkolaton, amely a speciális tervezési sajátosságoknak köszönhetően fényerőtől, beesési szögtől és napszaktól függően mindig más és más látványt kínál: ami az egyik pillanatban még

homogén szürke felületnek látszik, az két lépéssel távolabbról már újra perforáltnak mutatja magát. És ha mindez nem volna elég, a vizuális játék addig járhatja a bolondját velünk, míg azt nem hisszük néha, hogy a lemezek eltérő síkú függesztése lehet az oka a becsapós látványnak. Holott ha alaposabban megnézzük a szerkezetet, kiderül, hogy semmi ilyesmiről nincs szó. A bravúros trompe-l'oeil magyarázata a síkban függesztett panelek háromféle méretében, az egyforma minta háromféle méretvariánsában, és azok forgatásában, valamint a lehetséges faktorokkal kalkuláló parametrikus tervezésben keresendő. Különös, igen-igen különös spektakulum, érdemes elidőzni előtte.

Az egyenlő oldalú háromszögek szimbolikája talán még a kívülről számára is evidens: kettő egymásba fordítva Dávid-csillagot ad ki, végtelenített geometrikus elrendezésük pedig azt eredményezi, hogy bárhol – a falon, az üvegezett homlokzatokon és az ablakokon, a mobilíákon kint és bent, de még a terrazzo-burkolatok háromszögeiben vagy a játszótéri eszközökben is – találhat magának egyet-egyét a kereső ember. Az egyenlő oldalú háromszögek textúráját a tervezők amúgy az MTK címerében megjelenő jelképekből fejtették vissza, a Dávid-csillagra utaló kommentárom csak gazdagította a tervezők nyitotta interpretációs mezőt. A mélyen hordozott szimbolikus tartalmak ilyen kiérlelt és elegáns egymáshoz illesztésére – legyen az tudatos vagy ösztönös – a bravúros a legpontosabb jelző. És mindez a SAGRA tervezőinek páratlan képességeit dicséri. Kint és bent. Lenn és fenn. A fantáziánkban és a szemünk előtt is.

A főépület további meglepetésekkel is szolgál. A főhomlokzat felől nézve fel sem tűnik bődületes tömege, holott a küzdőtérrel egyszerre 4 kézilabdapálya is használható lenne, valamint nagyjából kilenc méteres a szintkülönbség a Kerepesi út és a küzdőtér padlószintje között. Ez a redukált tömeg-érzet kíséri el az embert akkor is, ha körbejárja a főépületet. A SAGRA rafinált tömegjáték-megoldásait már a Pasaréti téri ferences közösségi ház esetében is megcsodáltam [lásd: *Haba Péter: Kapcsolat és elkülönülés dinamikus játéka, OCTOGON 2021/5, 169. – a szerk.*], ez a képességük egy ekkora monstrum esetében, ha lehet, még figyelemreméltóbb. A főépület alkalmazott megoldásai – a szögtörések, a kerengő és a „spanyol lépcső” oszlopsorai, az egykaros lépcsők, a háromszögek-ből álló kék-fehér mozaikok, de említhető természetesen a rámpa is – a tömeg fellazítását és megmozgatását szolgálják. Nem is beszélve arról, hogy ezek az izgalmas részletképzések, szituációk és helyek mind-mind a felfedezés igényét ültetik el a látogatóban. Erre hív fel az is, hogy a főépületen a főbejárat szintjén teljesen körbejárható, ami egy nagyon régi és tulajdonképpen meglehetősen egyszerű építészeti eszköz, viszont a kívánt hatás is elérhető vele.

Szimbólum, gesztus, szintézis: épület, amely túlnőtt a hétköznapi narratíván.

UTÓSZÓ

Néha talán kissé csapongónak tűnhetett, amit előveztettem, de végül is törekvésem egyetemessége – ha szabad ilyen nagy szavakat használnom – abban állt, hogy megpróbáljam valamelyest természetes élménnyé visszaalakítani a versenysport és a magyar közönség viszonyát. Ami régen magától értetődőnek tűnt, az ma sokak számára szegyealni való érzés, pedig mi – mármint a sportoló és a sportrajongó – nem lettünk mások. Nem mi változtunk meg, a dolgok keretézése idézi újra azokat az időket, amikor a kényszerű igazodás határozott meg mindent. Valami olyasmi történnik most, mint amiről e lap 198-as számában írt a kiváló kritikus, Fáy Miklós a Bartók emlékház kapcsán: „Az archív mozgóképek között van egy, a legutolsó, ha jól gondolom. Amatőr felvétel, Bartók zongorázik, aztán ott ül a hangszer mellett, és mond valamit. (...) nem tudom végig leolvasni a szájáról, mit mond, csak a végét: magyarul beszélünk. Ez neki akkor és ott olyan fontos volt, hogy zavarában ezt mondta bele a kamerába. Mi meg csak beszélünk itt magyarul, és észre sem vesszük.”

A háromféle textúrájú és áttörtésű, halványzürke expandált lemez homlokzati burkolat kimozdulni látszik a síkból, ez a csalóka érzet ugyancsak – ahogy a rajta kirajzolódó, az egyesület címerére utaló átló is – a dinamikát erősíti. A burkolat fény-árnyék-hatásai is ezt az érzetet fokozzák: minden a sportra, a mozgásra, a pályán cikázó testek áramlásra utal. Az egyes textúrák változatossága a homlokzati háromszög-architektúrát erősíti.

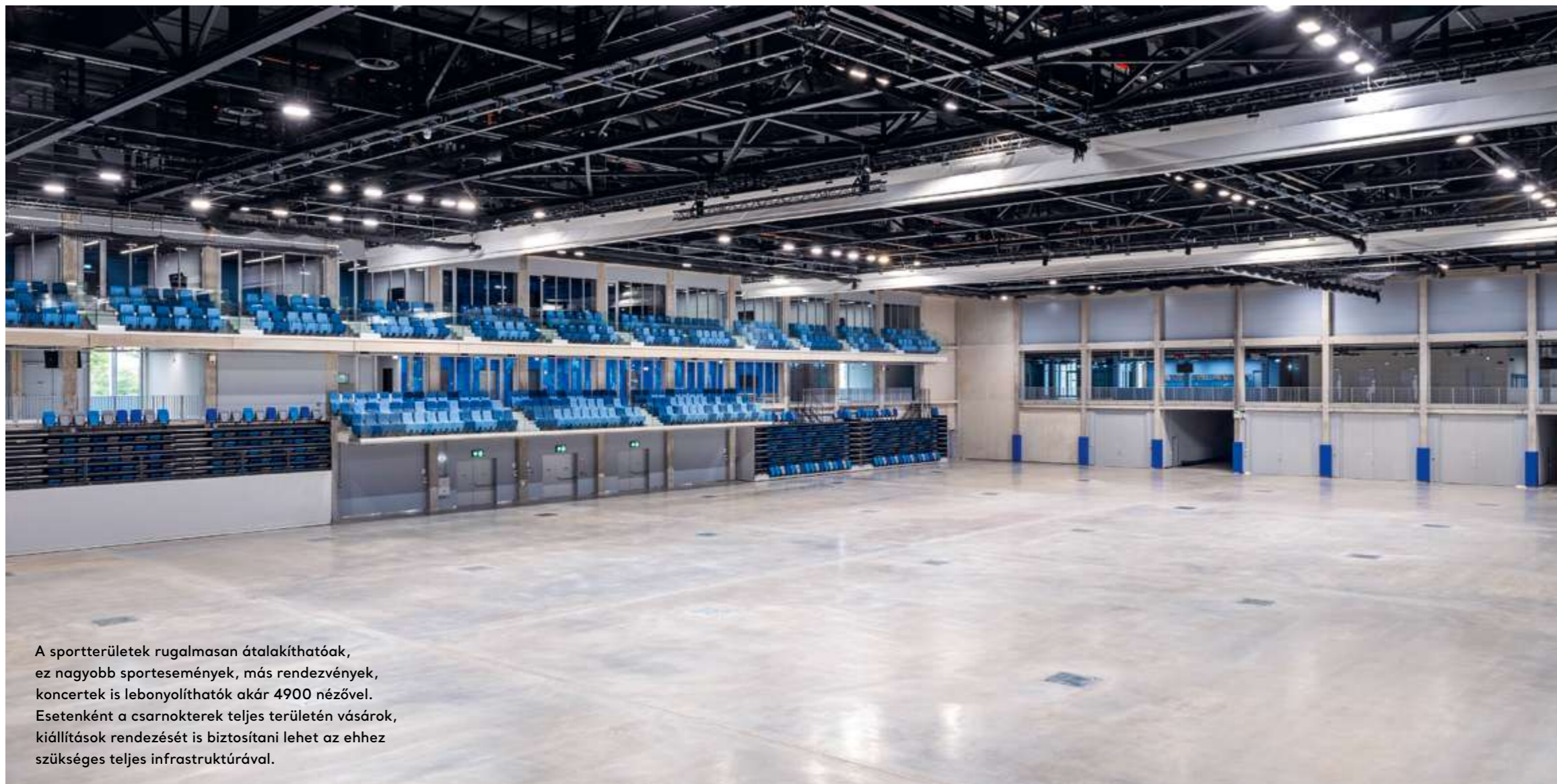
Napközben a fedett-nyitott lépcsőn át érhetőek el a szabadon használható közösségi terek. A variábilis színű térkő-burkolat, az utcabútorok formája és a világítótestek is igazodnak az egyenlő szárú háromszög keltette harmóniához és dinamizmushoz, egyben hozzájárulnak az MTK Sportpark identitásának megteremtéséhez is.

A Multifunkciós csarnok főbejárati szintje a közönségforgalmi terekkel. Itt található az étterem, közönségforgalmi büfék, ruhatárak, és a lelátók innen is megközelíthetőek. Az épület valamennyi grafikai megoldása a SAGRA Építész kollektívájának munkája. Felhívjuk a figyelmet a helyben öntött terrazzo-burkolatra, amely – talán mondanom sem kell – ugyancsak a háromszög-variációk végtelen tárházával játszik. A háttérben a játszótérre és a kültéri közösségi sportparkra látunk rá.

Az első szintre került az étterem, a VIP lounge és a sakk-bridzs szakosztály is

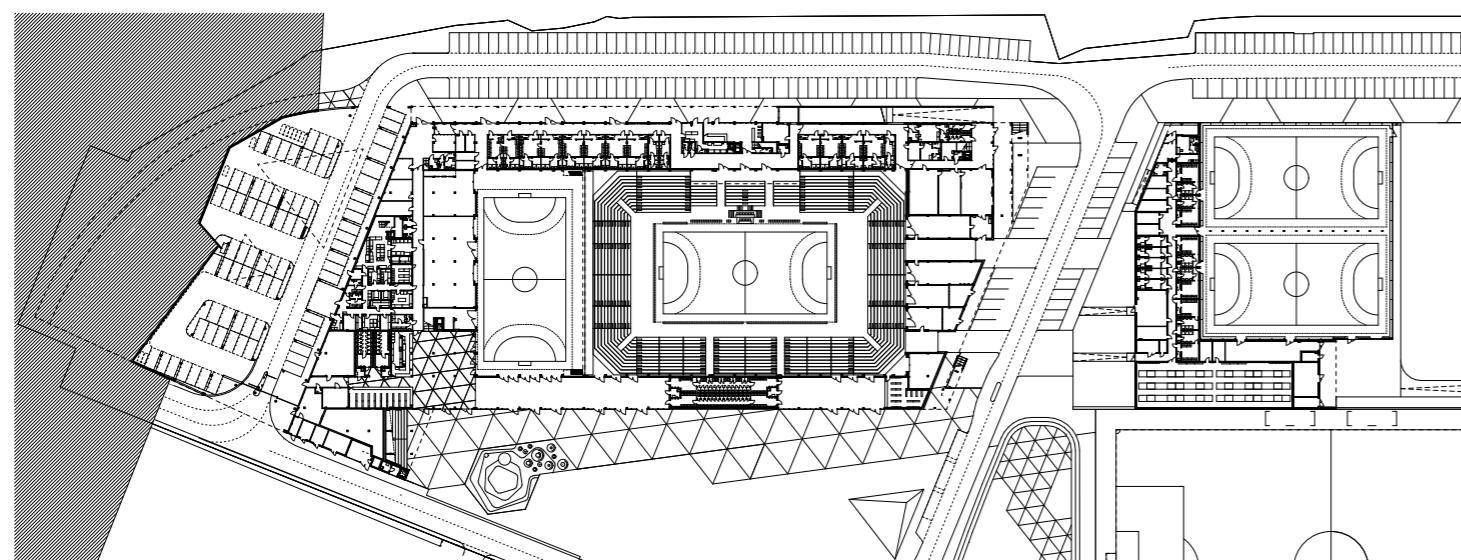
A sportterületek rugalmasan átalakíthatóak, ez nagyobb sportesemények, más rendezvények, koncertek is lebonyolíthatók akár 4900 nézővel. Esetenként a csarnokterek teljes területén vásárok, kiállítások rendezését is biztosítani lehet az ehhez szükséges teljes infrastruktúrával.

A VIP Lounge és a Sky Box helyiségeit a vendégek egyéb rendezvények idején is használhatják. A VIP-területekhez különbejáratokon is be lehet jutni.

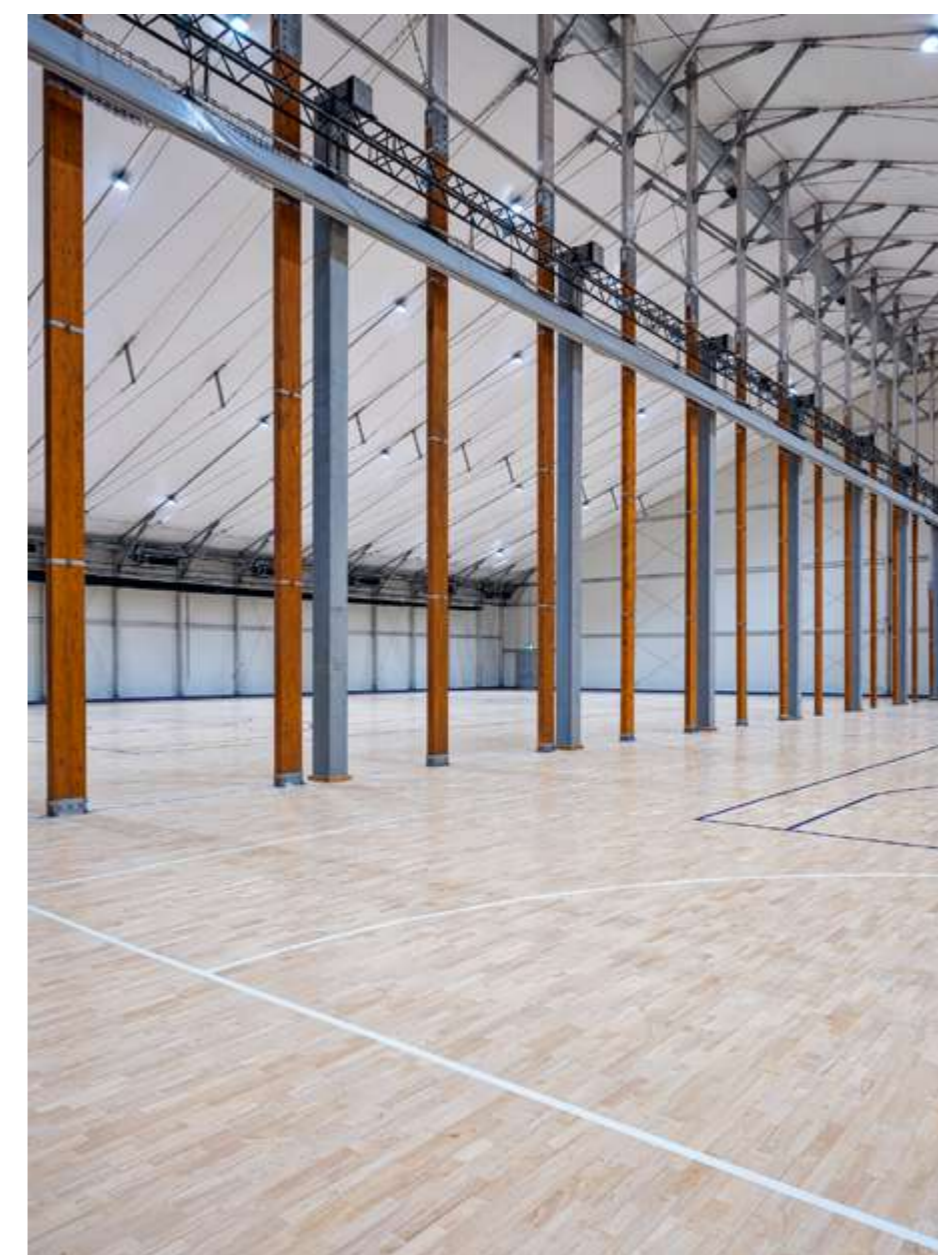
A környékbeli lakosok szabadidős tevékenységét is támogatja az MTK Sportpark. A sétaterek, a játszótér és a kültéri sportgépek szabadon használhatóak. A létesítmény a kerület közösségi életének is szerves része kíván lenni.

ALAPRAJZ

Az edzőcsarnok ponyvafedésű sátra két kézilabdapályát rejt. Ehhez közvetlenül kapcsolódik egy földszintes kiszolgálóépület a 6 pástos gyakorló vívóteremmel.

Az edzőcsarnok csak edzésekre szolgál, egyéb, sporton kívüli rendezvényeket itt nem tartanak, így lelátó sem készült. A komplexum melegvíz- és energia-ellátását jórészt egy termálvízes-rendszer, valamint a nagyjából 1000 napelem teljesítménye segíti.

EDZŐCSARNOK
METSZET

Varró Dániel: *ha szívemen a félelem,*
Élet és Irodalom, 1999. 06. 18., 43.
évfolyam, 24. szám

Külön köszönettel tartozom a magyar sport múltját kutató történészeknek, újságíróknak. A hazai szerzők közül kiemelném Hadas Miklós, Hencsei Pál, Karády Viktor, Szántó András, Szegedi Péter és Török Ferenc adatgazdag és tudományos alaposággal összeállított munkáit, míg a külföldi szerzők közül Jonathan Wilson kötetét – *A magyar futball aranykora* – említem elsősorban, amely elképesztő alaposággal idézi fel a múlt század első felében a világ futballjára kitörőhatetlen hatást gyakorló magyar szakemberek élettörténetét, akik többnyire a Magyar Testgyakorlók Köre és a vele furcsamód sokáig szinte szimbiózisban létező Ferencvárosi Torna Club csapatában is megfordultak.

Majoros Áron Zsolt szobrászművész Altius címet viselő alkotása az olimpiai mozgalom jelmondatára – citius, altius, fortius (gyorsabban, magasabbra, erősebben) – utal. A talapzattal együtt összesen 5 méter magas, gyöngyszórt rozsdamentes acélból készült alkotás teste apró korongokból áll.

FŐÉPÜLET METSZET

A keleti oldalnézet újabb háromszög-allúziókat kínál a Kerepesi út felett átívelő vasúti híd szerkezetének jóvoltából. Az MTK Sportpart kék díszvilágítása elegáns kiegészítője a Puskás Aréna nemzeti színeinek.

Tervezés: 2017 – 2024
Kivitelezés: 2023 – 2025
Összes bruttó szinterület:
26 500m²
Összes nettó: 24 000m²
—
Építészet, belsőépítészet,
generáltervezés:
SAGRA ÉPÍTÉSZ KFT.
—
Építés vezető tervező:
SAJTOS GÁBOR DLA
Projektvezető tervező:
TAKÁCS LÁSZLÓ
Belsőépítés tervező:
GRAND GABRIELLA

Építész tervezők és munkatársak:
JÁRGER ZSOLT, MIHÁLY ESZTER,
FARKAS SÁRA, PÁLL ANDRÁS,
BÓDI ESZTER, VIRÁG PÉTER,
BÁLINT ANNA, PINTÉR SÁRA,

HINTERAUER MÁRK,
SZABÓ LÁSZLÓ, KOCH RÓBERT,
JAUCH JUDIT, TAKÁCS ANDREA,
SOMORÁCZ GYÖRGY
Környezetrendezés:
KONTRA DÁNIEL
—
Köztéri szobor:
MAJOROS ÁRON ZSOLT
Beltéri design falburkolat:
DBE.FURNITURE
—
Biztonsági világítás:
LUMENTRON
Projektvezető: GLÁZER ROLAND
—
Építettő: MAGYAR
TESTGYAKORLÓK KÖRE
BUDAPEST
—
Generálkivitelező:
BAYER CONSTRUCT ZRT.

KÉK-FEHÉR HAGYOMÁNY
TERAZZOBÁ ÖNTVE

